

O spojení číslovky s počítaným předmětem

Magdaléna Rysová

[magdalena.rysova@post.cz](mailto:magdalenarissova@post.cz)

3 typy spojení:

1. singulár: *dvacet jedna kráva šla*
2. inverzní číslovka: *jedenadvacet krav šlo*
3. numerativ: *dvacet jedna krav šlo*

DOTAZNÍK

- 108 respondentů z Gymnázia ve Strakoncích, věk 15 až 19 let

Dotazník

1. Na vynechané místo doplňte slova v závorce. Napište, jak byste vytvořené věty přečetli v běžném hovoru (nesnažte se vytvořit věty, které jsou podle vás spisovné, ale napište, jak byste dané věty řekli např. v přítomnosti kamarádů):

- a) *Včera k zápasu (nastoupit, 21, hráč).*
- b) *Šel jsem do kina s(22, student).*
- c) *Dám to (22, kamarád).*
- d) *Současný stav armády je (21 000, voják).*
- e) *Minulý rok se celkově narodilo o (21 000, chlapec) více než před deseti lety.*
- f) *S (22 000, hřebec) už se dá slušně podnikat.*
- g) *..... (21 000, žena, zúčastnit se) posledního feministického sjezdu.*
- h) *Okolo (21 000, manželka) se zúčastnilo soutěže.*
- ch) *Farmáři s (23 000, ovce) si nemusí stěžovat.*
- i) *Karlovarskou silnicí projíždí v současnosti (21 000, vozidlo).*
- j) *Nyní se jedná o stažení (21 000, letadlo).*
- k) *Záleží hlavně na (26 000, hřebík), (který) nám ještě nedodali.*
- l) *Závodník skočil (121, metr).*
- m) *Budeme tam za (21, hodina).*
- n) *S (22, hodina) tréninku na vítězství pomýšlet nemůže.*
- o) *(Všechny, 101, kráva) našeho stáda (být) tuberkulózní.*
- p) *(Všechny, 22, kráva, pást se) na louce.*
- q) *(Celý, 204, strážník, onemocnět)*
- r) *Většina ze (301, žák) naší školy šla pracovat do zemědělství.*

Dotazník

2. Představte si následující situaci: Dva kamarádi jdou po louce. Vidí tam pasoucí se krávy a jeden z nich řekne:

- a) *Na louce je čtyřicet dva krav.*
- b) *Na louce je dva a čtyřicet krav.*
- c) *Na louce jsou čtyřicet dvě krávy.*

Jaký počet krav na louce podle vás byl pro situaci a), b), a c)?

- i) 42 (celkově, u sebe)
- ii) 40 + 2 separované

Odpověď pro situaci a) , b) , c)

Dotazník

3. Na vynechaná místa v textu doplňte slovy číselný výraz v závorce:

Baví se dva sousedi na zahrádce.

Franta: „Představ si, že my máme tak velkou zahradu, že ji nestačím obdělávat. Práce už mi tam zabrala čtyřicet dvě hodiny. Mám to na minutu spočítané.“

Pepa: „To ještě nic není. To když jsem pracoval na zahradě já, tak mně to celkově zabralo (44, hodina).“

Franta: „No jo, ale já tam zase objevil dvacet dva krtin. To jsi ještě neviděl!“

Pepa: „Ále prosím tě, já už tu bydlím třadvacet let a nikdy jsem tady žádného krtka neviděl.“

Franta: „Já jsem tady teda jenom (21, léto), ale(ta krtina) tam (být, 22). To se klidně vsadím.“

Dotazník

4. Typ věty *Padesát jedna kráva se pásla na louce* považujete za:
- a) běžně používaný (sám/sama bych tuto větu použil/a v běžném hovoru, často ji také slýchám)
 - b) používaný v situacích, kdy se chceme vyjadřovat spisovně (např. ve škole, v médiích, v odborné literatuře atd.)
 - c) zastaralý (umím si představit, že by se tato věta vyskytla např. v nějaké starší literatuře)
 - d) nesprávně česky vytvořený, chybný (tato věta mi nezní česky, nikdy jsem podobný typ věty neslyšel/a)

Výsledky první části dotazníku

	1. TYP (DVACET DVĚ KRÁVY ŠLY)	2. TYP (DVAADVACET KRAV ŠLO)	3. TYP (DVACET DVA KRAV ŠLO)	CELKEM
a) <i>Včera k zápasu ... (nastoupit, 21, hráč).</i>	0	19	80	99
b) <i>Šel jsem do kina s ... (22, student).</i>	0	50	52	102
c) <i>Dám to ... (22, kamarád).</i>	0	29	73	102
d) <i>Současný stav armády je ... (21 000, voják).</i>	0	9	96	105
e) <i>Minulý rok se celkově narodilo o ... (21 000, chlapec) více než před deseti lety.</i>	0	13	94	107
f) <i>S ... (22 000, hřebec) už se dá slušně podnikat.</i>	0	47	57	104
g) <i>... 21 000, žena, zúčastnit se) posledního feministického sjezdu.</i>	0	10	93	103
h) <i>Okolo ... (21 000, manželka) se zúčastnilo soutěže.</i>	0	49	59	108
ch) <i>Farmáři s ... (23 000, ovce) si nemusí stěžovat.</i>	0	56	52	108

Výsledky první části dotazníku

	1. TYP (DVACET DVĚ KRÁVY ŠLY)	2. TYP (DVAADVACET KRAV ŠLO)	3. TYP (DVACET DVA KRAV ŠLO)	CELKEM
i) Karlovarskou silnicí projíždí v současnosti ... (21 000, vozidlo).	0	12	84	96
j) Nyní se jedná o stažení ... (21 000, letadlo).	0	36	68	104
k) Záleží hlavně na (26 000, hřebík), ... (který) nám ještě nedodali.	0	45	62	107
l) Závodník skočil ... (121, metr).	0	2	104	106
m) Budeme tam za ... (21, hodina).	0	14	94	108
n) S ... (22, hodina) tréninku na vítězství pomýšlet nemůže.	0	41	61	102
o) (Všechny, 101, kráva) ... našeho stáda ... (být) tuberkulózní.	0	0	105	105
p) (Všechny, 22, kráva, pást se) ... na louce.	0	32	74	106
q) (Celý, 204, strážník, onemocnět)	0	0	101	101
r) Většina ze (301, žák) ... naší školy šla pracovat do zemědělství.	14	0	93	107

Skloňování číslovek s *–jedna* na místě jednotek vs. neskloňování číslovek s *–dva* až *–devět* na místě jednotek

- *dvaceti jednoho tisíce letadel, dvaceti jedné tisíce letadel, dvaceti jedněch tisíc letadel, dvaceti jedný tisíce letadel, všechny sto jedny krávy jsou tuberkulózní, většina z tři set jednoho žáků, většina z třista jedněch žáků*

X

- *dám to dvacetdva kamarádům, s dvacet dva tisíci hřebci, s dvaceti dva tisíci hřebci, s dvacet dva tisíci hřebcema, s dvacet dva tisícema hřebců, s dvacet tři tisíců ovcí*

Výsledky druhé části dotazníku

2. Představte si následující situaci: Dva kamarádi jdou po louce. Vidí tam pasoucí se krávy a jeden z nich řekne:

- a) *Na louce je čtyřicet dva krav.*
- b) *Na louce je dva a čtyřicet krav.*
- c) *Na louce jsou čtyřicet dvě krávy.*

Jaký počet krav na louce podle vás byl pro situaci a), b), a c)?

- i) 42 (celkově, u sebe)
- ii) 40 + 2 separované

Odpověď pro situaci a) **108** celkově, **0** separovaně
b) **106** celkově, **2** separovaně
c) **68** celkově, **40** separovaně

VLIV KONTEXTU

- Předem vyplněné:

Práce už mi tam zabrala čtyřicet dvě hodiny.

- Doplněné respondenty:

To když jsem pracoval na zahradě já, tak mně to celkově zabralo čtyřicet čtyři hodiny.

Typ věty *Padesát jedna kráva se pásla na louce* je považován za:

- a) zastaralý – **54**
- b) nesprávně česky vytvořený, chybný – **39**
- c) používaný ve chvílích, kdy se chceme vyjadřovat spisovně – **13**
- d) běžně používaný – **3**

Data z Českého národního korpusu

	<i>jednadvacet</i>	<i>dvacet jedna</i>	<i>dvaadvacet</i>	<i>dvacet dva</i>
<i>syn2000</i>	262	63	971	111
<i>syn2005</i>	297	55	817	105
<i>syn2006pub</i>	1205	193	4581	368

Použitá literatura

- HAUSENBLAS, K.: Spojování číslovek se jménem počítaného předmětu aneb „dvacetjedna metrů“, in *Slavica Pragensia VIII*, 1966, s. 301–310.
- HRDLIČKA, M.: Šedesát dva studentek, in *Bohemistyka* 3, 2003, s. 265–66.
- SEDLÁČEK, M.: Číslovky v textu, in *Praktické kapitoly z českého jazyka*, Praha 1992, s. 26–35.
- SEDLÁČEK, M.: Sto jeden žák i stojedna žáků?, in *Naše řeč* 54, 1971, s. 21–25.
- STYBLÍK, V.: O typu tisíc jedna knih, in *Český jazyk a literatura*, 1966–1977, s. 286.
- STYBLÍK, V.: Spojení číslovek napsaných číslicemi s počítaným předmětem, in *Český jazyk a literatura*, 1959, s. 428.
- SVOBODOVÁ, I.: Dvě stě jeden člověk – dvě stě jedna lidí, in *Na co se nás často ptáte*, Praha 2002, s. 37–38.
- ZUBATÝ, J.: Dvacet jeden haléř, in *Naše řeč* 6, 1922, s. 161–167.

Děkuji za pozornost